UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia Sacra Et Hvmana

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Secundus fons inuentionis, Apologi, & Parabolæ. Capvt IV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-68724

Visual Library

Sen. contr. l. 1.

reges, bellicoſiſſimas nationes in ditionem huius Imperij redegerunt. (Item) Quis fuit Marius, ſi illum in ſuis inſpexerimus maioribus? humilis. In tot conſulatibus nihil habet clarius, quàm ſe auctorem. Pompeium, ſi hæreditariæ extuliſſent imagines, nemo magnum duxiſſet, &c.

Quomodo ornanda hiſtoria.

Quartum, ornandę figuris ſententiæ, & varianda quæ narrantur: ſi quid graue eſt, & ad vtilitatem ſpectans, hoc cum ſuſtentatione efferendum.

DEMOSTHENES.

Philipp. 3. Demoſt. in re graui narranda ſuſtentatio & apparatus.

Εγὼ δηλώσω οὐ λόγους ἐμαυτοῦ λέγων, ἀλλὰ γράμματα τῶν προγόνων, τῶν ἡμετέρων δεικνύων: ἃ ἐκεῖνοι κατέθεντο εἰς στήλην χαλκῆν γράψαντες, εἰς ἀκρόπολιν, οὐχ ἵνα αὐτοῖς ᾖ χρήσιμα: Καὶ γὰρ ἄνευ τούτων τῶν γραμμάτων τὰ δέοντα ἐφρόνουν ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς ἔχητε ὑποδείγματα, καὶ παραδείγματα ὡς ὑπὲρ τοιούτων σπουδάζειν προσήκει. τί οὖν λέγει τὰ γράμματα.

Ego declarabo, non mea verba proferendo, ſed ſcriptum maiorum noſtrorum oſtendendo. Quid illi in æream columnam inciſum in arce collocarunt: non vt ipſis vſui eſſet. Nam ſine illo ſcripto ſatis erant prudentes, ſed vt vos monumenta, & exempla haberetis, quanta res huiuſmodi ſollicitudine ſunt curandæ. Quod igitur dicunt literæ;

Poſt hunc apparatum narrat hiſtoriam, narratam expedit per αὔξησιν. Hic modus optimus eſt, & ad inculcandum aptiſſimus, ſed in re graui duntaxat vſurpandus. Familiare eſt in iſtis epiphonema, & in comparandis narrationibus antitheſis.

Secundus fons inuentionis, Apologi, & Parabolæ.

CAPVT IV.

Poetæ oratoribus vtiles.

POëtarum eſt ad variam eruditionem lectio perutilis, è quibus, & decor in perſonis, & ſpiritus in verbis, & in affectibus magnæ permotiones hauriuntur.

Nunquam Cicero ad eam dicendi gloriam effloruiſſet, niſi à puero poetarum lectioni addictus fuiſſet vel maximè. Græci quotquot fuerunt oratores, ex Homero hauſerunt plurimum, apud quem tanto artificio plerumque orationes ſunt expreſſæ, vt non naſci videatur in Homero Græcorum eloquentia, ſed iam perfectionis culmen attigiſſe.

Verùm iſtis omiſſis, quæ plurimum habent ponderis, fabulæ ipſæ ex poetis ab oratoribus aſſumuntur nonnunquam, & varijs ſenſibus accommodatæ, multum affundunt ſuauitatis. Quanquam in prophanis orationibus hæc liberius, in ſacris nunquam, in grauioribus cõcionibus rarò admiſceri velim.

Fab l. 3. c. 11.

Plus habent feſtiuitatis, & grauiores etiam perſonas apud populum orantes magis decent fabulæ, quæ vocantur Aeſopicæ. Ducere animos ſolent (inquit Fabius) præcipuè ruſticorum & imperitorum, qui & ſimpliciùs, quæ ficta ſunt audiunt, & capti voluptate, facilè ijs, quibus delectantur conſentiunt. Itaque non immeritò apud Philoſtratum φοιτῶσιν οἱ μῦθοι παρὰ τὸν Αἴσωπον, ἀγαπῶντες αὐτὸν ὅτι αὐτῶν ἐπιμελεῖται.

Philoſt. in iconibus Philoſophi & oratores fabulis vſi.

Video graues viros his narratiunculis delectatos, blandè permouiſſe. Plato fabuloſus eſt ſupra modum. Demoſthenes alioqui rigidus, & auſterus, eas oportunè adhibuit: Teſtis eſt illa, quam, cùm ab Athenienſibus oſcitantibus audiretur, magna feſtiuitate narrauit. Athenienſes (inquit) ſub æſtatis tempus Adoleſcens Aſinum Athenis Megaram conduxerat, cumque flagrante iam meridie calor cœpiſſet eſſe vehementior, ſub Aſini ventrem ſe coniecit, vt vmbram captaret. At verò Aſinarius ſerio hominem proturbare, aſſerens ſe Aſinũ, non vmbram Aſini locaſſe. Hinc rixæ, & lites. Diogenianus hoc habet in prouerbio, ὄνου σκιά· ὄνον ἐμισθωσάμην οὐχὶ σκιάν, Demoſthenis tamen nuſquam meminit, ſed Plutarchus eidem expreſſis verbis tribuit. Menenius Agrippa per apologum Corporis humani, plebem Romanam, quæ in Auentinum montem ſeceſſerat, ad Patrum auctoritatem, concordiamque reuocauit. Sed & authores ſacri huiuſmodi fabulis plerumque, cum maxima ſuauitate vſi ſunt. D. Gregorius Nazianzen. Celuſium præſidem fabella de cygnis, & hirundinibus compoſita oblectauit, & ad vanæ gloriæ fugam erudijt.

Diogenianus centur. 7. abag. 1.

Authores ſacri.

Greg. Nazianz. ad Celuſium præſidem.

(Hirundines quondam cygnos cauillis inceſſebant, propterea quòd nec cum hominibus conſuetudinem habere, nec canendi artem in publicum proferre vellent, ſed circa prata ſolitudinem amplecterentur, perinde atque eos Muſicæ ſuppuderet. At noſtræ (inquiebant) ſunt vrbes, noſtri homines, & thalami; Atque

apud

apud homines garrimus, reſque noſtras illis exponimus. Nimirum vetera illa, & Attica, Pandionem, Athenas, Tereum, Thraciam. At cygni, qui earum garrulitatem exoſam haberent, vix quidem illas ſermone dignas duxerunt: ſed tandem, ô præclaræ, inquiunt, cauſſa noſtra in ſolitudinem libens ſe quiſpiam contulerit, vt Muſicam audiat, cum zephyro pennas noſtras inflandas permittimus, vt ſuaue quidpiã, & concinnũ inſpiret: Quare, ſi non multum, nec apud multos canimus, at illud certè in nobis pulcherrimum eſt, quod modum in canendo tenemus, nec muſicam tumultibus permiſcemus: Vos autem & in ędes admiſſas homines faſtidiũt, & canentes auerſantur, idq; optimo iure, quippe, quę, nec inciſa quidẽ lingua ſilere poſſitis: verùm ipſæ exſectionem linguæ, & calamitatem veſtram lugentes, quauis alia aue loquaciores ſitis.)

Hæc magna ſuauitate pro viri eloquentia. Proferam aliud exemplum, ſed ſtylo ſimpliciori. Gerſon Cancellarius Pariſienſis, vir in Theologicis literis egregiè doctus, videtur hoc dicendi genere delectatus: Nam in commentarijs ad Magnificat, fabulam de cato, & vulpe iucundiſſimè narrat, & ibidem Apologum de vulpe, Palumbis, & paſſere ſic exequitur.

Gerſon. tract. 5. ſuper Magni. p. 854.

(Nidificabant palumbi ſyluarum in arborũ proceritate, more ſuo, circumibat vulpes ad radices, ſe comminans aſcenſuram, ſe nidos omnes cum fœtibus directuram, niſi ſibi pullus projiceretur vnus. Trepidantes palumbi agebant, quod petebat, & abibat; reuertebatur ad ſimile, quouſque paſſer dato palumbis cõſilio contineré ſe nidis ſuis, vulpes à fraude ſua fraudata eſt, ſed in paſſerem vertit inſidias, non viribus, ſed adulatione.

Erat in dumo paſſer, vulpes affuit beatificãs auiculas, quod volatu ſuo ſe protegerent à beſtijs, & laqueis terræ: ſed hoc vnum deeſt, inquit, qua ratione contra ventorum turbines, & frigora ſe protegant. Voluit paſſer gloriari, & cõcionari cum garrulo, reſpondit, ſe protectionem habere, dum flabat boreas à ſiniſtris, mergebat enim caput ſub plumis ad dexteram, & è contra, ſi à dextris, fingens vulpes ſe non ſatis audire, propter diſtantiam protrahebat alloquium. Dilapſus eſt paſſer ad ramos proximiores terræ. Quæſiuit vulpes, dum ventus flaret ab anteriori, quid agebat? ſic, ait, dimittens caput ad pectoris plumas. Exilijt vulpes in non videntem, & deceptam blanditijs vorax rapuit. Affabulatio eſt.

Damus aliquando tale aliquod ſalubre cõſilium, quod dum præterimus, decipimur.)

Quid hac ſimplicitate candidius, aut feſtiuitate amœnius? *Apologi eſt ſale, & grauitate adhibendi, non enim omnes decent.*

Obſeruandum autem erit in his apologis, ne nimis ſint crebri, ne dictione nimis faceta, & quæ ad ſcurrilitatem accedat pertexantur: denique, vt perſonam, vt locum, vt rem deceant. Multa in hac re, à grauibus viris, prudentiæ ſale temperata placuerunt, quæ ſi ab adoleſcentibus dicerentur, in opinionem incurrerent ſcurrilitatis.

Tertius fons inuentionis, Adagia.

CAPVT V.

AD parabolas accedunt adagia, & plerumque cum ijs confunduntur, in eoque maximè conſentiunt, quòd rerum exprimant ſimilitudines, vnde parœmia dicitur ῥῆμα παροδικὸν τετριμμένον, ἐν τῇ χρήσει τῶν πολλῶν, καὶ ὑπὸ ὀλίγων ἐπὶ πλείονα ὅμοια μεταληφθῆναι δυνάμενον. Verbum vulgare, & multorum vſu tritum, quod à paucis, ad plura ſimilia trãsferri commodè queat. Verùm, non eſt vna omnium adagiorum ratio, nam alia verè popularia ſunt, & cuique vel imperito obuia, quæ Græci παροιμίας δημώδεις appellant; alia ſacra ἱερὰ; vt nominantur, quæ à vulgi ſenſu remota, reconditam magis doctrinam ex varia hiſtoriæ eruditione ſunt cõplexa. De quibus mihi videtur loquutus Syneſius, cum ea veteris philoſophiæ reliquias appellat. *Adagiorum multa genera.*

Ἡ παροιμία, inquit, σοφὸν πῶς δ' οὐχὶ σοφὸν περὶ ὧν Ἀριστοτέλης φησὶν, ὅτι παλαιᾶς εἰσὶ φιλοσοφίας ἐν ταῖς μεγίσταις ἀνθρώπων φθοραῖς ἀπολομένης ἐγκαταλείμματα περισωθέντα διὰ συντομίαν, καὶ δεξιότητα. παροιμία δὴ καὶ τοῦτο, καὶ λόγος τὴν ἀρχαιότητα, ὥστε βόειον ἐπιβλέπειν αὐτῇ· πάμπολυ γὰρ οἱ πάλαι εἰς ἀλήθειαν εὐστοχώτεροι.

Sapiens prouerbium. Quidni enim ſapiens ſit? cum prouerbia dicat Ariſtoteles eſſe veteris Philoſophiæ inter maximas hominum ruinas intercidentis quaſdam reliquias, ob breuitatem, dexteritatemq; ſeruatas. Prouerbium igitur hoc